

УДК 631.164.23

Р. А. Рябий, аспірант

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Г. А. Рябой, аспірант

ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», г. Киев, Украина

ИНСТРУМЕНТАРИЙ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАПИТАЛЬНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ КОМПАНИЙ АПК

Rostyslav Riabyi, PhD student

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine

TOOL STATE REGULATION OF FINANCIAL SUPPLY OF CAPITAL INVESTMENT OF AGRICULTURAL COMPANY ENTERPRISES

У статті розглянуто особливості застосування інструментарію державного регулювання фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК. Акцентовано увагу на правових, адміністративних та економічних інструментах. Представлено, в авторській інтерпретації, класифікаційність інструментів формування фінансового забезпечення капітальних інвестицій АПК. Особливий наголос здійснено на вдосконаленні державної політики підприємств АПК у частині дерегуляції. Проаналізовано ключові інструменти державного регулювання фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК у різних країнах світу та на цій підставі запропоновано напрямки розширення такого інструментарію в Україні.

Ключові слова: капітальні інвестиції, інструментарій державного регулювання, фінансове забезпечення, правові інструменти, адміністративні інструменти, економічні інструменти, інструменти дерегуляції, агропромисловий комплекс.

В статье рассмотрены особенности применения инструментария государственного регулирования финансового обеспечения капитальных инвестиций предприятий АПК. Акцентировано внимание на правовых, административных и экономических инструментах. Представлена, в авторской интерпретации, классификационность инструментов формирования финансового обеспечения капитальных инвестиций АПК. Особый акцент сделан на совершенствовании государственной политики предприятий АПК в части дерегуляции. Проанализированы ключевые инструменты государственного регулирования финансового обеспечения капитальных инвестиций предприятий АПК в разных странах мира и на этом основании предложены направления расширения такого инструментария в Украине.

Ключевые слова: капитальные инвестиции, инструментарий государственного регулирования. Финансовое обеспечение, правовые инструменты, административные инструменты, экономические инструменты, инструменты дерегуляции, агропромышленный комплекс.

The article discusses the features of the use of tools of state regulation of financial support for capital investments of agricultural enterprises. Attention is focused on legal, administrative and economic instruments. Presented, in the author's interpretation, the classification of instruments for the formation of financial support for capital investments in the agro-industrial complex. Particular emphasis is placed on improving the state policy of agricultural enterprises in terms of deregulation. The key instruments of state regulation of financial support for capital investments of agricultural enterprises in different countries of the world are analyzed, and on this basis, directions for expanding such tools in Ukraine are proposed.

Keywords: capital investments, state regulation tools. Financial support, legal instruments, administrative tools, economic instruments, deregulation instruments, agro-industrial complex.

Вступ. Держава може як сприяти розвитку підприємств АПК, так і обмежувати їхню діяльність за допомогою різноманітних інструментів державного регулювання. Заходи щодо державного регулювання фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК повинні бути спрямовані на підвищення ролі власних джерел формування інвестиційних ресурсів таких підприємств, концентрацію інвестиційних ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку АПК, інтенсифікацію розвитку вторинного ринку цінних паперів, підвищення привабливості іпотечного кредитування та розширення сфери лізингових операцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі проблема застосування інструментальної бази для фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств агропромислового комплексу розкрита досить широко. Особливості розмежування та класифікації інструментів такого регулювання розглядали вітчизняні та зарубіжні науковці: О. В. Гаврилук, Я. М. Грущинський,

С. С. Іваночко, Н. П. Резнік, С. В. Сіденко, Д. Свінен, М. А. Стариченко, М. О. Тонюк, Р. Хаміх, Б. О. Черняков, О. В. Яценко та ін. Проблеми, порушені в дослідженнях, підтверджують необхідність і доцільність подальшого пізнання процесів розширення напрямків застосування інструментарію державного регулювання з метою підвищення якості фінансового забезпечення капітальних інвестицій в Україні.

Постановка цілей. Метою статті є дослідження та розширення інструментарію державного регулювання фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Усі державні інструменти, залежно від їхньої природи, поділяються на три види: правові, адміністративні та економічні (податкові або фіскальні) та інструменти дерегуляції. Зазначені інструменти впливають на умови функціонування підприємств АПК (рис. 1). До правових інструментів належать законодавчі та підзаконні документи, які регламентують основні напрями й правила економічної діяльності господарських суб'єктів. Вони визначають як загальні умови цієї діяльності, так і допустимі винятки з цих умов, установлюють права та обов'язки юридичних, а також можливі санкції за їх порушення. Серед правових інструментів найбільший вплив на економіку справляють закони про власність, підприємництво, підприємство, інвестиційну та зовнішньоекономічну діяльність, податки й ціни тощо. Правові регулятори визначають загальну межу державного втручання в економіку.

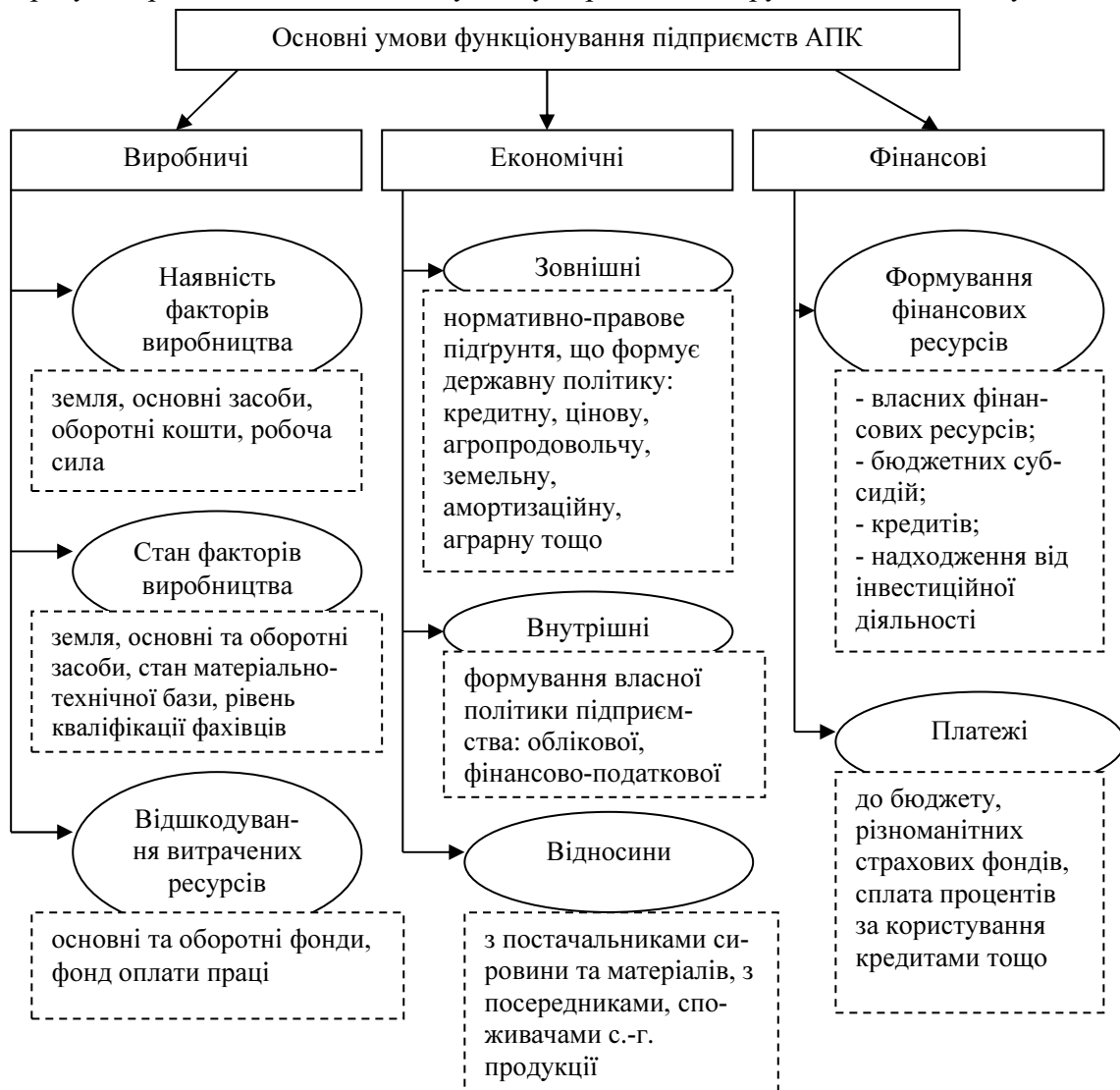

Рис. 1. Умови функціонування підприємств АПК

Джерело: складено автором.

У свою чергу, адміністративні інструменти – це укази, постанови та розпорядження виконавчих органів, які дозволяють, забороняють, обмежують чи нормують окремі види господарської діяльності. Наприклад, встановлення квот, ембарго, видання ліцензій, затвердження стандартів якості продукції, екологічних норм тощо.

Найважливішу роль у державному впливі на підприємства АПК відіграють економічні інструменти, зокрема, інструменти, що впливають на формування фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК (рис. 2). До головних із них належать: макроекономічне планування, державний бюджет, податки, гроші, кредит, ціни, оплата праці. Регулюючий вплив держави на суб'єктів господарювання забезпечується передусім через макроекономічне планування, основною формою якого в умовах ринку є індикативне планування. Воно принципово відрізняється від директивного планування засобів досягнення цілей, поставлених у плані. Його показники не є обов'язковими для окремих господарських суб'єктів, а мають рекомендаційний характер.

Найбільш економічно доцільною вважаємо підтримку фіскального характеру, яка включає в себе списання чи реструктуризацію податкових зобов'язань, відстрочку або розстрочку за платежами до бюджету на умовах податкового кредиту, надання цільових податкових пільг підприємствам, які потребують санації, та найбільшим кредиторам з метою активізації їхньої участі в санаційних процесах. Вважаємо, що саме податкові методи державної підтримки посідають центральне місце в системі управління підприємствами АПК України, це: податкові канікули, прискорена амортизація, податкові знижки, податкові вирахування. Розроблення оптимального податкового механізму є важливим засобом запобігання виникнення та виходу вітчизняних підприємств АПК із кризового стану, який дасть змогу їм безперервно працювати.

Іншими важливими інструментами державного регулювання, які, однак, вважаємо допоміжними, оскільки вони відзначаються дещо опосередкованим характером, є: 1. Організаційно-правові: створення нормативно-правових основ санації; формування вимог до інформаційного забезпечення; удосконалення нормативного антикризового забезпечення. 2. Фінансово-економічні: дотації і субсидії; кредити; гарантії; викуп державою акцій підприємства; тимчасова монополізація тощо.

Крім того, особливу роль в удосконаленні державної політики підприємств АПК має дерегуляція. Завдяки дерегуляції створюються умови для економії суб'єктами господарювання значних сум, у свою чергу, це сприятиме забезпеченню загального спрощення умов ведення агробізнесу в Україні та покращенню ділового клімату. Зменшується вплив державних органів на суб'єкти господарювання, що є передумовою для мінімізації корупційних ризиків і розвитку сільського господарства України, нарощенню виробничих потужностей та збільшення експорту.

Слід зазначити, що у багатьох розвинених країнах світу держава відноситься до аграріїв як до галузі особливого стратегічного призначення, яка вимагає спеціальних економічних заходів з її захисту від руйнівних стихійних ринкових процесів. Для цього ведеться розробка відповідної державної структурної, інвестиційної, кредитно-фінансової, цінової, податкової та страхової політики в рамках комплексних аграрних програм. Для забезпечення максимальної ефективності використання капітальних інвестицій в розвиток аграрної галузі слід розвивати її в єдності із загальнодержавною інвестиційною стратегією на основі максимального врахування зарубіжного досвіду.

Так, в Італії сільське господарство визначено Урядом як пріоритетна галузь народного господарства. Основними засобами стимулювання є субсидії, податкові та кредитні пільги. Підприємства, створені для діяльності у сфері сільського господарства на півдні країни, на 10 років звільняються від сплати податку на прибуток та місцевих податків. Інвестори, які придбавають землю в цьому регіоні для будівництва виробничих сільськогосподарських об'єктів, звільняються від реєстраційного, іпотечного та земельного податків [1].

Рис. 2. Інструменти формування фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК

Джерело: розроблено автором.

Уряд Німеччини з метою залучення іноземних інвестицій у сільське господарство зосередив свою увагу на створенні сучасної виробничої та соціальної інфраструктури східної частини країни, що після 1989 року найбільше потребувала інвестиційних вливань. Так, держава надавала додаткові можливості щодо списання або збільшення амортизаційних відрахувань на основні засоби виробництва, за умови інвестування цих коштів на придбання або виробництво нових основних засобів. Крім того, під інвестування в сільське господарство державою надавалися гарантії для банківського кредитування за зниженою процентною ставкою. Загалом, різного роду доплати та виплати здійснювалися на більше, ніж 35 % загального обсягу інвестицій. Іноземні інвестори були прирівняні в правах до вітчизняних. У Німеччині діє програма стимулювання інвестицій, що дає змогу знизити процентну ставку на 4 % для довгострокових кредитів. Відсоток за кредит в іпотечних банках становить 6,0-8,5 % [2].

Заслуговує на увагу також система фінансової підтримки інвестицій у Польщі. Для її одержання інвестиції повинні відповідати одній з перелічених нижче вимог: обсяг нових інвестицій повинен перевищувати 10 млн. євро; обсяг інвестицій у розвиток і модернізацію існуючого бізнесу повинен перевищувати 500 тис. євро, повинно бути створено 100 або більше робочих місць (50 робочих місць для інвестицій в пріоритетні регіони) протягом хоча б п'яти років; інвестиції повинні забезпечувати впровадження нових технологій, що дозволяють виготовляти сучасні і конкурентоспроможні товари чи послуги [3].

Закордонним інвесторам надано право створювати компанії та купувати акції приватного сектору, вивозити за кордон отриманий прибуток, а також кошти одержані в результаті націоналізації або експропріації активів, легалізувати банківську діяльність шляхом створення спільних підприємств тощо. Створене Державне агентство закордонних інвестицій надає інвесторам інформацію про потенційних вітчизняних та іноземних партнерів, гарантує обслуговування іноземних інвесторів тощо [4].

Вважаємо, особливо важливим досвідом, що може використовувати Україна з метою ефективного використання фінансових ресурсів у розвиток АПК, є створення Польщею вільних економічних зон, із пільговими умовами залучення інвестицій. У Польщі створено 14 вільних економічних зон, із пільговими умовами залучення інвестицій, у межах яких реалізується понад 650 інвестиційних проектів, вартістю 4,8 млрд дол., створено понад 63 тис. робочих місць і надано податкових пільг в обсязі 483 млн дол. [5].

Сільське господарство Словаччини після 1989 р. зазнало істотних соціально-економічних перетворень, які були спрямовані на відродження приватної власності та перехід до ринкових методів господарювання. Саме тому набутий досвід реформування аграрного виробництва у цій країні може бути цікавим для вітчизняної практики. Так, фінансування сільськогосподарського виробництва Словаччини здійснюється із кількох джерел: власних коштів (прибуток і амортизація), державного бюджету й позабюджетних фондів, кредитів комерційних банків. Близько 60 % агропідприємств є рентабельними, але лише 20 % господарств фінансово забезпечені для нормального функціонування [6].

Дотації із державного бюджету й позабюджетних фондів мають безповоротний характер і виділяються для підтримки суспільно вагомих програм. Зазначимо, що прямі дотації виділяються з метою підвищення доходів агропідприємств (наприклад, субвенції на підтримку ведення сільського господарства в гірських умовах). На системні дотації направляється майже 40 % усіх субвенцій, які розподіляються на основі диференційованих фіксованих виплат у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Із 1996 р. відновлено дотування екологічно чистого агровиробництва у зв'язку зі вступом країни до Міжнародної організації органічного сільського господарства (IFOAM). Близько 10 % дотацій направляється на інвестиції – на підтримку будівництва нових об'єктів сільськогосподарського призначення, технічну реконструкцію та модернізацію, підтримку розсадників, утримання великої рогатої худоби, закладання нових садів, виноградників, плантацій хмелю [7].

Важливою складовою державного регулювання у США є фінансово-кредитна підтримка. Фінансування здійснюється через виділення з державного бюджету асигнувань на реалізацію цільових програм національного значення. На федеральному рівні виділяються дві цільові

програми: стабілізація доходів і наукове забезпечення. Крім цього, на федеральному рівні діє понад 10 міжгалузевих цільових програм, що по-різному стосуються інтересів сільського господарства і фермерів. До них належать такі програми: консервація й вилучення земель, продовольча допомога бідним верствам населення, маркетинг й інспекція, соціальний розвиток сільської місцевості та ін.

У США бюджетні кошти на сільське господарство виділяються у вигляді прямих грошових виплат, пільгових кредитів, безвідсоткових позик, безповоротних платежів. Фермерам надаються податкові пільги на інвестиції, надаються відстрочки платежів за кредитами. Субсидії сільському господарству в країні становить близько 20 % у вартості сільськогосподарської продукції. Одним із найбільших операторів ринку фінансових послуг у США є Фермерська кредитна спілка, яка складається з комерційних банків, індивідуальних кредиторів і страхових компаній. Останніми роками при вирішенні проблем, пов'язаних із кредитуванням сільських товаровиробників, істотно підвищилася роль державного регулювання, спрямована на зниження тиску комерційних банків на економіку сільського господарства. З цією метою для стабілізації фінансового положення господарств були прийняті спеціальні програми для сільськогосподарського кредитування, які передбачали створення державної системи кредитування фермерів, у тому числі й із залученням кооперативних банків і фермерських кооперативів, власного капіталу фірм і компаній агробізнесу на пільгових умовах [8].

Постійно стимулюється залучення інвестиційних інститутів, орієнтованих на обслуговування сільськогосподарських товаровиробників, а також пов'язаних зі споживчим сектором інфраструктури. Так, Фонд зі зміцнення ринків, доходу і пропозиції витрачає на підтримку купівельної спроможності фермерів США близько 1 млрд дол. [2]. Функціонування подібних інститутів здійснюється в умовах мінімізації податкового навантаження, що є важливим економічним критерієм їхньої інвестиційної привабливості, що дозволяє акумулювати достатні ресурси для вкладення капіталу в сільське господарство.

Фінансування цільових програм дає змогу за допомогою економічних важелів регулювати виробництво і розподіл певних видів сільськогосподарської продукції та продовольства, тобто впливати на фермерські господарства через субсидії, ціни, кредити, дотації, тим самим впливаючи на економіку ферм. Отже, механізми й масштаби фінансування, їх функціональна спрямованість залежать від економічної ситуації, що складається на внутрішньому ринку США і світовому аграрному ринку.

Вагому роль у реалізації заходів державної підтримки в США відіграє Міністерство сільського господарства, серед основних функцій якого є підтримка сільського господарства, доходів фермерів і стабільності ринку. Величина цієї підтримки є досить вагомою, оскільки перевищує 30 % вартості продажів усієї сільськогосподарської продукції. Наведемо інший показник участі держави в підтримці сільгоспвиробництва – на кожний гектар оброблюваної ріллі в США виділяється річна дотація розміром 410 дол. У країні жодна інша галузь економіки не має такої потужної підтримки держави [6].

До 1996 року участь держави щодо підтримки сільського господарства в США здійснювалася під різними ідеологічними гаслами – від «антикризових заходів», «підтримки доходів» і «порятунку сімейного фермерства» до «захисту країни від нечесних форм конкурентної боротьби». Відповідно й фінансові вливання держави в сільське господарство визначалися на ранніх етапах як «субсидії», «безповоротні кредити», «дотації», «допомога» тощо. Однак законом 1996 р. було визначено: якщо фермер згоден із сільськогосподарською політикою уряду, то він «має право на державну підтримку незалежно від того, що він вирощує і який рівень цін на його продукцію» [9], тобто спрямування бюджетних інвестиційних коштів у цю галузь стало офіційним і підпорядкованим державним економічним механізмам регулювання.

Відповідно до нового сільськогосподарського закону «Про фермерську безпеку та інвестиції в сільську місцевість» (2002), Уряд США продовжує субсидувати розвиток сільських територій. Дрібні та середні фермерські господарства отримують від держави на контрактній основі фінансову підтримку, незалежно від результатів їх господарської діяльності.

Результати узагальнення ключових інструментів державного регулювання фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК у різних країнах світу представлені на рис. 3.

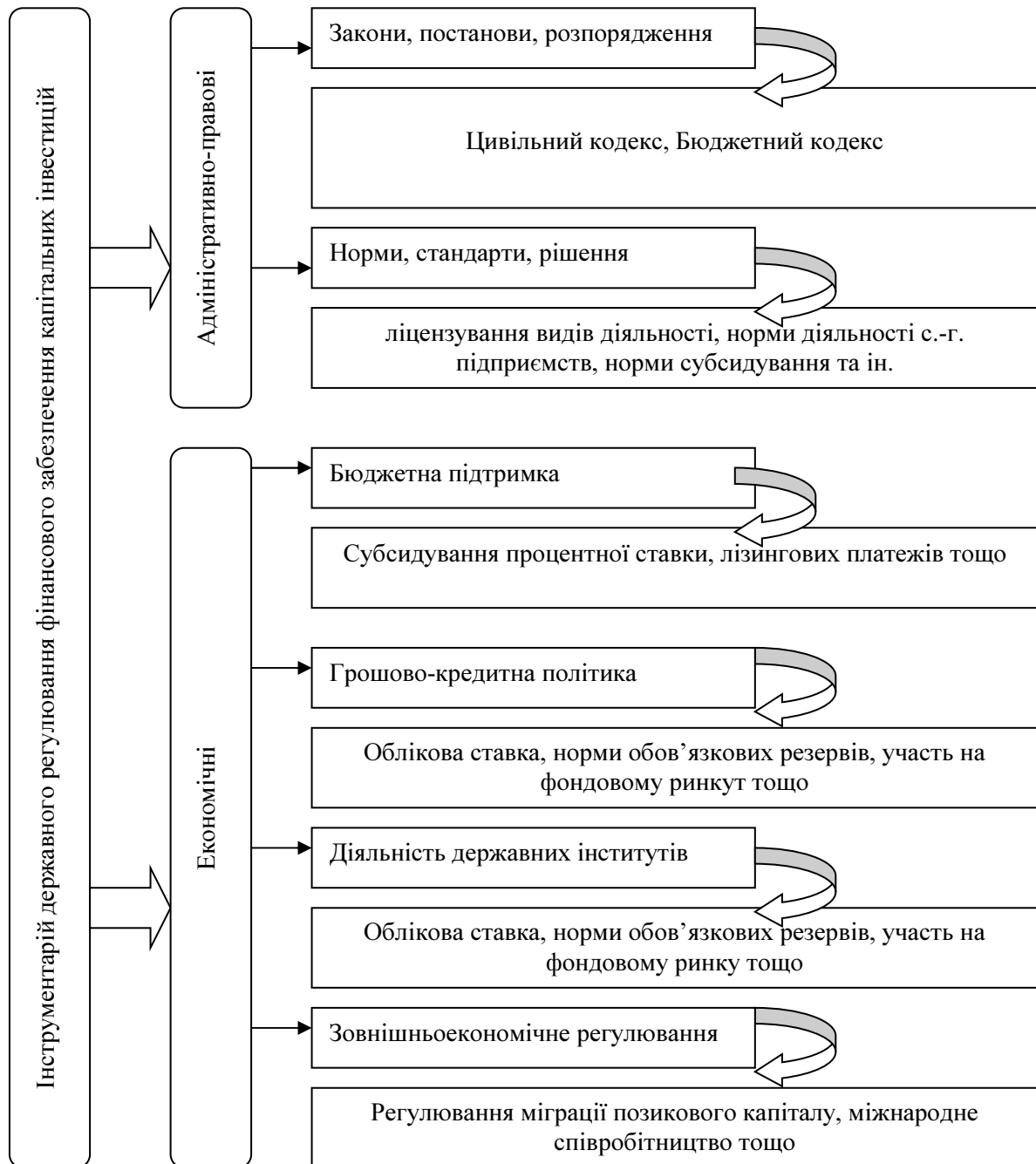

Рис. 3. Ключові інструменти державного регулювання фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК у різних країнах світу

Джерело: складено автором.

З огляду на історичні умови тих країн, досвід яких розглядається, інструменти фінансового забезпечення розвитку АПК мають змінювалися залежно від зміни макроекономічної ситуації, що призводило до позитивних змін в економіці даних країн. Тому форми, методи та інструменти фінансування капітальних інвестицій розвитку АПК України повинні швидкоплинно змінюватись від кон'юнктури ринку та бути постійно залежними від зміни макроекономічної ситуації в країні.

Нині державна фінансова політика підприємств АПК України спрямована на подолання наслідків фінансово-економічної кризи, стабілізацію соціально-економічної ситуації в країні. Необхідність формування на сучасному етапі ефективного механізму надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам з метою формування конкурентоспроможного ринку вітчизняної сільськогосподарської продукції.

Необхідність підтримки структурних пропорцій, міжгалузевих і внутрішньогалузевих зв'язків вимагає дієвої державної фінансової політики. Її реалізація в АПК повинна забезпечити зростання виробництва продукції та підвищення її конкурентоспроможності, забезпечити продовольчу безпеку країни, сприяти подоланню роз'єднаності підприємств і товаровиробників у питаннях виробництва та збуту продукції, об'єднувати їхні економічні інтереси, формувати продуктові спеціалізовані технологічні ланцюги «виробництво – переробка – готова продукція – торгівля збуту (збут)», включаючи і фінансові структури, матеріально технічне забезпечення та сервіс.

Фінансування АПК здійснюється за допомогою виділення безоплатних інвестицій, фінансових субсидій та дотацій. Основними напрямками централізованого фінансування АПК є: державні цільові програми розвитку АПК; насінництво; племінне тваринництво; заходи щодо відтворення та підвищення родючості ґрунтів, ведення земельного кадастру, захисту сільськогосподарських рослин, підтримка селянських (фермерських) господарств; створення запасів матеріально-технічних ресурсів, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції; підтримка аграрного ринку тощо. Джерела фінансування АПК – державний бюджет; місцеві бюджети; цільові бюджетні фонди; позабюджетні фонди, місцеві фонди стабілізації.

Важливими інструментами державного регулювання АПК є пільгове кредитування та надання товарних кредитів. Участь держави в кредитуванні сільськогосподарських товаровиробників здійснюється шляхом виділення кредитів державою, встановлення пільгових процентних ставок за користування кредитами, надання державних гарантій в погашенні пільгових процентних ставок за користування кредитами, надання державних гарантій в погашенні кредитів банків, компенсації втрат банків у зв'язку з наданням пільгових кредитів сільськогосподарським товаровиробникам. Важливою проблемою в кредитуванні АПК залишається довгострокове кредитування. Воно пов'язане зі специфікою сільськогосподарського виробництва, де виробничий цикл триває іноді до року і більше. Процентні ставки за довгостроковими кредитами не можуть бути на рівні ставок, що встановлюються за короткостроковими кредитами. Важливо зауважити, що система кредитування АПК повинна бути тісно пов'язана із системою кредитування національної економіки і відповідати їй.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи викладене, зазначимо, що заходи державного регулювання фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК повинні забезпечити активізацію інвестиційної діяльності, для чого необхідно:

- підвищити роль власних джерел формування інвестиційних ресурсів фінансування АПК, які в загальному обсязі інвестицій повинні становити не менше 65–70 %;
- посилити роль амортизаційних відрахувань у формуванні інвестиційних ресурсів шляхом використання прискореної амортизації, вільної амортизації, введення режиму спеціального зберігання і витрачання амортизаційних коштів;
- зосередити централізовані інвестиційні ресурси на пріоритетних напрямках АПК;
- розвивати вторинний ринок цінних паперів і спеціалізовані фінансові надходження;
- створити іпотечну систему і механізм її регулювання;
- розширити систему лізингових операцій і тощо.

Розширення інструментарію державного регулювання фінансового забезпечення капітальних інвестицій підприємств АПК слід здійснювати в таких напрямках: підтримка доходів виробників (компенсаційні платежі, платежі за збиток, пов'язаний зі стихійними лихами, реорганізацією виробництва тощо); цінове регулювання (встановлення внутрішніх цін на сільськогосподарську продукцію, податків на експорт та ін.); компенсація витрат, пов'язаних з придбанням засобів виробництва (субсидії, пільгове оподаткування та кредитування, субсидування виплат за відсотками за кредит тощо); сприяння розвитку ринку (розробка та реалізація ринкових програм, субсидії з перевезень, зберігання продукції); сприяння розвитку виробничої інфраструктури (субсидії на будівництво господарських приміщень, рекультивацию земель, іригаційні проекти, розвиток фермерських господарств тощо); розробка державних і регіональних програм розвитку агропромислового виробництва

(широко використовується в США, Канаді, країнах ЄЕС); економічна політика держави в області податків, зовнішньоторговельної діяльності та курсу національної валюти, яка в цілому впливає на ефективність функціонування АПК.

Список використаних джерел

1. Гаврилюк О. В., Сіденко С. В., Арагау Б. С. Зарубіжний досвід залучення іноземних інвестицій. Київ, 1995. 122 с.
2. Грущинський Я. М. Іноземний досвід створення правових передумов залучення інвестицій у сільське господарство. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 227-230.
3. Яценко О. В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2009. Вип. 2. С. 65–73.
4. Тонюк М. О. Становлення ринку землі в перехідний період аграрної економіки. *Економіка АІЖ*. 2005. № 11. С. 132-137.
5. Іваночко С. С. Проблеми інвестування в Україні. *Економіка АПК*. 2010. № 3. С. 54–57.
6. Стариченко М. А. Зарубіжний досвід організації інвестування сільського господарства. *Економіка та управління АПК: зб. наук. праць*. Біла Церква, 2012. Вип. 9 (97). С. 45–50.
7. Swinnen J., Hamish R. *Agricultural credit problems and policies during the transition to a market economy in Central and Eastern Europe*. Leuven, Belgium: Katholieke Universiteit Leuven, 2008. 186 p.
8. Резнік Н. П. Міжнародна практика інвестування аграрного сектору. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 12 (91). С. 65–67.
9. Аграрный сектор США в конце XX века / Б. А. Черняков и др. Москва: Ин-т США и Канады РАН, 1997. 396 с.

References

1. Havryliuk, O. V., Sidenko, S. V., Arachau, B. S. (1995). *Zarubizhnyi dosvid zaluchennia inozemnykh investytsii [Foreign experience of attracting foreign investments]*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Hrushchynskiy, Ya. M. (2010). Inozemnyi dosvid stvorennia pravovykh peredumov zaluchennia investytsii u silske hospodarstvo [Foreign experience of creating legal preconditions for attracting investment in agriculture]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 3, 227–230 [in Ukrainian].
3. Iatsenko, O. V. (2009). Zarubizhnyi dosvid derzhavnoho rehuliuвання innovatsiino-investytsiinoi diialnosti [Foreign experience of state regulation of innovation and investment activity]. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomoria – Bulletin of the Agrarian Science of the Black Sea Region*, 2, 65–73 [in Ukrainian].
4. Toniuk, M. O. (2005). Stanovlennia rynku zemli v perekhidnyi period ahrarnoi ekonomiky [The formation of the land market in the transition period of the agrarian economy]. *Ekonomika AIZh – Economics of AIH*, 11, 132–137 [in Ukrainian].
5. Ivanochko, S. S. (2010). Problemy investuvannia v Ukraini [Problems of investing in Ukraine]. *Ekonomika APK – Economy of agroindustrial complex*, 3, 54–57 [in Ukrainian].
6. Starychenko, M. A. (2012). Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii investuvannia silskoho hospodarstva [Foreign experience in the organization of investing in agriculture]. *Ekonomika ta upravlinnia APK – Economy and management of agrarian and industrial complex*, 9 (97), 45–50 [in Ukrainian].
7. Swinnen, J., Hamish, R. (2008). *Agricultural credit problems and policies during the transition to a market economy in Central and Eastern Europe*. Leuven, Belgium: Katholieke Universiteit Leuven [in English].
8. Reznik, N. P. (2008). Mizhнародna praktyka investuvannia ahrarnoho sektoru [International practice of investing in the agrarian sector]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, 12 (91), 65–67 [in Ukrainian].
9. Cherniakov, B. A., Runov, B. A., Pervov, N. H. et al. (1997). *Ahrarnyi sektor SShA v kontse XX veka [The agricultural sector of the United States at the end of the twentieth century]*. Moscow: In-t SShA i Kanady RAN [in Russian].

Рябий Ростислав Алікович – аспірант, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (просп. Перемоги, 54/1, м. Київ, 03057, Україна).

Рябой Ростислав Аликович – аспирант, ГБУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана» (просп. Победы, 54/1, г. Киев, 03057, Украина).

Rostyslav Riabyi – PhD student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (54/1 Peremogy Av., 03057 Kyiv, Ukraine).